

УДК 342.9/.7

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2025.2.14>

Марія Вікторівна Колеснікова,

кандидат юридичних наук, доцент,
Сумський державний університет,
навчально-науковий інститут права,
кафедра адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки (доцент);

 <https://orcid.org/0000-0003-3060-158X>,
e-mail: m.kolesnikova@yur.sumdu.edu.ua;

Дарина Олександрівна Вавіло,

Сумський державний університет,
навчально-науковий інституту права (студентка);

 <https://orcid.org/0009-0000-3451-0007>,
e-mail: darinavavilo@gmail.com

ДІЯЛЬНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Проаналізовано проблеми доступу до адміністративного судочинства в Україні в умовах воєнного стану. Зокрема, розглянуто необхідність забезпечення правосуддя в умовах активних бойових дій, коли правопорушення не припиняються, а доступ до суду ускладнений. Наголошено на важливості дотримання принципів верховенства права, свободи і справедливості. Особливу увагу приділено змінам у судовій системі, викликаним фінансовими труднощами, а також необхідності правового врегулювання для ефективного функціонування адміністративного судочинства під час війни, ураховуючи виклики, пов'язані з участю сторін у процесах.

Ключові слова: адміністративне судочинство, воєнний стан, доступ до правосуддя, процесуальні права, підслідність.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Починаючи з 2014 року і до сьогодні процесуальні закони регулярно змінювалися з метою полегшення доступу громадян до судової системи. Наразі Україна знову стикається з періодом загострення збройного конфлікту, але суди зобов'язані продовжувати здійснювати правосуддя навіть за цих обставин. Адже під час воєнного стану суди не можуть припиняти свою діяльність, а їхні повноваження не підлягають обмеженню (ст. 124 Конституції України),

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL:

статті 10, 12-2 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»¹⁾.

Відповідно до абз. 7 підп. 2.2 п. 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Трояна Антона Павловича щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа про рівність сторін судового процесу) від 12 квітня 2012 р. № 9-рп/2012 ніхто не може бути обмежений у праві на доступ до правосуддя, яке охоплює можливість особи ініціювати судовий розгляд та брати безпосередню участь у судовому процесі, або позбавлений такого права²⁾.

24 лютого 2022 р. відбулося повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України, що спричинило низку проблем організаційного, матеріально-технічного та процесуального характеру. Проблема доступу до правосуддя стала особливо нагальною під час активних бойових дій, оскільки правопорушення щодо фізичних та юридичних осіб продовжують відбуватися, і держава має оперативно реагувати на них, незважаючи на умови воєнного стану. Наразі для розвитку української державності набувають особливого значення такі фундаментальні цінності правосуддя, як верховенство права, принципи свободи, рівності та справедливості. Отже, доступ до адміністративного судочинства, яке є одним із ключових аспектів правосуддя, стає ще більш важливим і вимагає всебічного дослідження [1, с. 78–81]. У 2022 р. адміністративні суди, як і вся судова система України, знову зіткнулися із браком фінансування. Це призвело до того, що суди неодноразово повідомляли громадськість про неможливість відправлення поштової кореспонденції. У 2023 р. фінансування судів зменшилося ще більше, оскільки фінансові ресурси були переорієнтовані на оборонні потреби.

Стан дослідження проблеми

Проблематику здійснення адміністративного судочинства, зокрема в умовах воєнного стану, висвітлювали у своїх працях такі науковці, як М. Смокович, Ю. І. Цвіркун, О. І. Шкуропацький,

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 18.02.2025).

1 Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 18.02.2025).

2 Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Трояна Антона Павловича щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа про рівність сторін судового процесу) : від 12.04.2012 № 9-рп/2012 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12> (дата звернення: 18.02.2025).

І. О. Шкуропацька, О. В. Артюшенко та ін. Їх дослідження переважно зосереджувалися на загальних аспектах функціонування адміністративної юстиції та процесуальних особливостях під час надзвичайних станів. Разом із тим питання ефективного доступу до адміністративного правосуддя в умовах обмежених ресурсів, тимчасової окупації, переміщення учасників судового процесу, а також цифрової трансформації судової системи під час війни залишаються недостатньо дослідженими. Це зумовлює актуальність подальшого комплексного вивчення означених аспектів, особливо з урахуванням сучасних реалій збройної агресії проти України.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є аналіз адміністративного судочинства в умовах воєнного стану в Україні, зокрема виявлення проблем, пов'язаних із доступом до правосуддя та процесуальною участю сторін.

Основними завданнями є:

- визначення особливостей функціонування адміністративних судів у період воєнного стану;
- дослідження впливу обмежених ресурсів на ефективність судових процесів;
- аналіз змін у процесуальних нормах, запроваджених для адаптації судочинства в умовах воєнного часу.

Наукова новизна дослідження

Здійснено комплексний аналіз особливостей функціонування адміністративного судочинства в умовах воєнного стану з урахуванням актуальних викликів, пов'язаних з обмеженням доступу до правосуддя, переміщенням учасників процесу, знищенням інфраструктури судів і неповною цифровізацією судової системи. Виокремлено проблемні аспекти чинного законодавства щодо зупинення проваджень в адміністративних справах, які унеможливають належну участь сторін через об'єктивні обставини воєнного характеру. Окрім того, сформульовано пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання адміністративного судочинства в надзвичайних умовах, а також зроблено внесок у розвиток теорії та практики адміністративної юстиції в період збройного конфлікту.

Виклад основного матеріалу

Основними причинами створення адміністративних судів і впровадження адміністративного судочинства в Україні є: потреба в посиленні гарантій захисту прав людини від зловживань з боку держави; брак ефективної судової процедури для розгляду адміністративних справ, що враховувала б особливості публічно-правових відносин; залежність територіальної юрисдикції судів від адміністративно-територіального устрою України, що підвищує ризик впливу чиновників на

суддів; суттєве збільшення кількості справ, пов'язаних з оскарженням незаконних дій, рішень і бездіяльності органів влади; недостатня кількість суддів, які є фахівцями в галузі адміністративної юрисдикції [2, с. 88–89].

1 вересня 2005 р. набув чинності Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України), що стало основою для формування національної системи адміністративної юстиції. Роль судової влади визначається місцем і функціями органів правосуддя в конкретній державі та суспільстві. Зокрема, у п. 3 ст. 4 КАС України зазначено, що адміністративний суд є судом, компетенція якого охоплює розгляд і вирішення адміністративних справ¹. Реформа адміністративного судочинства безпосередньо пов'язана з ухваленням у 2016 р. нової редакції Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Наразі в Україні функціонує триланкова система правосуддя, що ґрунтується на принципах територіальності та спеціалізації.

Після введення режиму воєнного стану були впроваджені специфічні заходи, що істотно вплинули на права й обов'язки учасників адміністративного судочинства, серед яких фізичні та юридичні особи, а також суб'єкти владних повноважень. У процесі функціонування правового режиму воєнного стану в Україні суди зіткнулися із труднощами, пов'язаними зі змінами в діяльності суб'єктів владних повноважень та юридичних осіб, переміщенням місця проживання фізичних осіб, а також із тим, що сторони адміністративного процесу можуть опинятися на територіях, тимчасово непідконтрольних Україні. Відсутність зв'язку зі стороною судового провадження робить неможливим розгляд справ або робить їх неактуальними в умовах війни [3, с. 313].

Члени Європейської комісії за демократію через право (відомої як Венеційська комісія), до складу якої Україна приєдналася у 1996 р., наголошують, що навіть в умовах надзвичайних правових режимів судова система повинна забезпечувати право на справедливий суд. Правосуддя має продовжувати функціонувати, за винятком випадків, коли виконання судових повноважень фактично неможливе [4, с. 55].

Введення воєнного стану зумовлене наявністю загрози зовнішньому суверенітету (агресії або загрози агресії), тоді як в інших екстраординарних обставинах, зокрема під час внутрішньої загрози безпеці держави чи життю населення, запроваджується надзвичайний стан.

Відповідно до загальноновизнаних норм міжнародного права агресією проти України визнається застосування збройної сили іноземною

¹ Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 18.02.2025).

державою (групою держав) проти політичної незалежності, суверенітету і територіальної цілісності держави або якимось іншим чином, що суперечить Статуту Організації Об'єднаних Націй. У період воєнного стану, згідно зі ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження судів не можуть бути припинені, а ст. 26 чітко забороняє скорочення або прискорення будь-яких форм судочинства. Однак фактичні обставини війни та її наслідки мали значний вплив на судову систему, що призвело до змін у процесі здійснення правосуддя. Зокрема, деякі суди на територіях, де ведуться активні бойові дії, були змушені призупинити свою роботу або суттєво її обмежити.

Тимчасова окупація частини України також ускладнює роботу судової системи на цих територіях. Водночас суди, які розташовуються на територіях, звільнених з-під окупації, поступово відновлюють свою роботу, що є позитивною динамікою у процесі забезпечення правосуддя. Війна внесла корективи у функціонування судів, що впливає як на технічні, так і на організаційні аспекти судочинства, однак система залишається вірною принципам, закладеним у законодавстві [5, с. 202].

За змістом ст. 125 Конституції України судоустрій в Україні будуться за принципами територіальності та спеціалізації, а Закон України «Про судоустрій і статус суддів» додатково закріплює і принцип інстанційності. Судову систему України становлять: місцеві суди (окружні адміністративні суди та інші суди, передбачені процесуальним законодавством (ч. 3 ст. 21)), апеляційні суди (апеляційні адміністративні суди, що діють у відповідних апеляційних округах (ч. 3 ст. 26)), а також Верховний Суд¹.

З огляду на специфіку правових викликів під час воєнного стану Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII, де у ст. 26 зафіксувала ключові положення, що регулюють здійснення судочинства в умовах воєнного стану. Зокрема, цей Закон передбачає такі основні принципи: функціонування судів виключно на основі Конституції та законів України (суди повинні діяти відповідно до правових норм, визначених Конституцією України та чинним законодавством; гарантує, що під час воєнного стану суди не можуть діяти за межами законодавства, навіть у надзвичайних обставинах); правосуддя здійснюється виключно судами (на територіях, де введено воєнний стан, виключно суди уповноважені здійснювати правосуддя;

¹ Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 18.02.2025).

делегування судових функцій іншим органам, посадовим особам чи установам є забороненим, тому функції суду не можуть бути передані жодній іншій інституції чи особі); заборона на створення надзвичайних та особливих судів (під час воєнного стану не допускається створення спеціальних судів для розгляду певних категорій справ або особливих судових органів, оскільки це може порушити принципи правосуддя і справедливості); судочинство не може бути скорочене чи прискорене (будь-які форми судового процесу не можуть бути змінені шляхом скорочення строків чи прискорення процедур; забезпечує збереження процесуальних прав і гарантій учасників судових проваджень, незважаючи на воєнні обставини); можливість зміни територіальної підсудності або місцезнаходження судів (якщо суди, які знаходяться на території, де діє воєнний стан, не мають можливості здійснювати правосуддя через об'єктивні обставини (наприклад, активні бойові дії або окупацію), законом може бути змінена територіальна підсудність справ). Також передбачена можливість тимчасового переміщення судів у безпечніші регіони для забезпечення функціонування судової системи.

Таким чином, ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» надає чіткі правові основи для здійснення судочинства в умовах воєнного часу, зберігаючи базові правові принципи та гарантії, що дають змогу судовій системі функціонувати навіть в екстремальних умовах.

Здійснення адміністративного судочинства в умовах воєнного стану в Україні регламентоване не повністю, що створює низку проблем і потребує додаткового правового врегулювання. Війна, яка триває на території України, й активні бойові дії, що її супроводжують, значно ускладнили процес судового розгляду багатьох справ, оскільки частина учасників процесу не має можливості брати участь у судових засіданнях або надавати необхідні докази. Для забезпечення справедливого правосуддя та доступу до правосуддя необхідно внести зміни до законодавства, які дадуть змогу судам зупиняти провадження у справах за наявності обґрунтованих підстав [6, с. 219].

Однією з таких підстав може бути ситуація, коли сторона або третя особа перебуває на тимчасово окупованій території, де неможливо забезпечити участь у судовому процесі або подання необхідних доказів. Якщо місце реєстрації або ведення господарської діяльності учасника судового процесу також розміщується на тимчасово непідконтрольній Україні території, суд повинен мати право зупинити провадження. Це можливо у випадку, коли докази, необхідні для вирішення справи, не можуть бути зібрані ні стороною, ні судом в інший спосіб або з інших джерел. Важливо, щоб суд міг прийняти рішення про зупинення провадження на основі обґрунтованих доказів,

що підтверджують неможливість належного процесуального забезпечення [7, с. 129].

Іншою важливою підставою для зупинення провадження є переведення учасника справи – суб'єкта владних повноважень – у стан простою внаслідок неможливості виконання ним своїх функцій через активні бойові дії на його підвідомчій території. Якщо такий суб'єкт не може бути переміщений із зони ведення бойових дій або його функції не передані іншому суб'єкту, суд повинен мати можливість зупинити розгляд справи, оскільки належна участь у процесі є неможливою [8, с. 120–124].

Крім того, у ситуаціях, коли однією зі сторін або третьою особою є військова частина або військовослужбовець, що перебуває в зоні бойових дій, суд також може зупинити провадження, якщо неможливо отримати інформацію про передислокацію або переведення військової частини або військовослужбовця до іншої місцевості на підконтрольній Україні території. Це питання є особливо актуальним, оскільки участь військових у бойових діях обмежує їх можливості для процесуальної участі в судових справах.

Іншою підставою для зупинення провадження може бути участь у справі суб'єктів, які володіють об'єктами цивільного захисту населення. У випадках, коли питання розглядаються щодо таких об'єктів, зупинення їхньої діяльності може безпосередньо вплинути на захист прав і свобод населення. У таких ситуаціях суд має бути наділений правом зупиняти провадження для забезпечення належного захисту інтересів громадян. Також якщо учасник судового процесу – фізична особа, фізична особа – підприємець або посадова особа юридичної особи – перебуває в полоні чи вважається зниклою безвісти, суд повинен мати право зупинити провадження у справі до моменту вирішення питання щодо місцезнаходження цієї особи або її повернення з полону.

Ще одна важлива підстава – це участь у справі осіб, які залучені до рятувальних або інших робіт, спрямованих на усунення наслідків військової агресії. Оскільки такі особи виконують критично важливі функції для суспільства та держави, їхня участь у судових процесах може бути тимчасово обмеженою, що також потребує відповідного реагування судової системи у вигляді можливості зупинення провадження [9, с. 109].

Отже, адміністративне судочинство в умовах воєнного стану вимагає гнучких і обґрунтованих підходів до вирішення питань процесуальної участі сторін та збирання доказів. Необхідність унесення змін до чинного законодавства є очевидною, оскільки чинні правові норми не враховують усіх викликів, що виникають в умовах війни, і не забезпечують повною мірою ефективність та справедливість судових рішень.

Наразі актуальним проблемним питанням залишається те, що не всі суди України підключені до підсистеми «Електронний суд». Це суттєво сповільнює процес упровадження сучасних цифрових технологій у судову систему та ускладнює роботу учасників судових процесів.

Відсутність повної інтеграції судів до електронної системи унеможливає використання її переваг, таких як швидкість обробки документів, зручність доступу до матеріалів справ і забезпечення прозорості процесу. У час, коли диджиталізація є одним із найефективніших способів модернізації та оптимізації судочинства, недоліки призводять до затримок у розгляді справ і підвищеного навантаження на ті суди, що вже працюють із системою «Електронний суд» [10, с. 132].

Окрім технічних труднощів, які виникають через неповне охоплення судів електронною системою, війна внесла ще більше проблем у цей процес. Випадки, коли через активні бойові дії зруйновані судові приміщення разом із технічним обладнанням, уже стали реальністю в Україні. Створені складні обставини для ведення судочинства на певних територіях. У таких ситуаціях, навіть якщо система «Електронний суд» приймає справи, вони часто залишаються без належної реакції з боку суду. Тобто фізичне знищення судів і технічної інфраструктури фактично унеможливає виконання їхніх функцій, навіть якщо формально документи подаються через електронну систему¹. Ситуація загострює проблему ефективного судочинства під час війни, адже фізичне знищення інфраструктури, з одного боку, і неповне покриття країни електронними технологіями, з іншого боку, призводять до затримок і правової невизначеності для громадян та юридичних осіб. Судочинство, яке базується на швидкості реагування та зручності доступу до правосуддя, стає більш складним, коли немає достатньої підтримки з боку технологій, і країна змушена стикатися з викликами, пов'язаними з війною та її наслідками².

Згідно з чинним законодавством єдиним способом забезпечення використання власного технічного засобу в судовому процесі є підключення його до Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС). Практика дистанційної участі у судових засіданнях через відеоконференцію стала звичною, і механізм підтвердження особи за допомогою електронного підпису вже не викликає заперечень.

¹ Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 18.02.2025).

² Як працює судова система під час війни? // LIGA ZAKON : сайт. 26.05.2022. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/211489_yak-pratsyu-sudova-sistema-pd-chas-vyni (дата звернення: 18.02.2025).

Проте залишаються питання щодо підтвердження особи відповідно до Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» або в межах діяльності Державної судової адміністрації України. Визначення верифікації як порівняння даних, зокрема біометричних, для встановлення totoжності особи документам, прописане в цьому Законі, а порядок її здійснення регулюється Кабінетом Міністрів України¹.

Згідно з Порядком ведення Єдиного державного демографічного реєстру верифікація проводиться шляхом візуального або автоматизованого порівняння даних особи з документами або інформацією, що міститься в реєстрі. У разі участі у судовому провадженні в режимі відеоконференції людина може підтвердити свою особу лише шляхом демонстрації документа через відеокамеру. Однак це обмежує можливості суду щодо якісної верифікації особи, що створює ризики помилки або обману, оскільки документ може бути підробленим, а суд не має можливості перевірити захисні елементи документа².

Додатково виникають питання щодо підтвердження особи Державною судовою адміністрацією України, що вимагає створення відповідного механізму для такої верифікації, включаючи визначення уповноважених осіб, організацію місць прийому громадян та можливе залучення додаткових ресурсів.

Висновки

Діяльність адміністративного судочинства під час воєнного стану в Україні є важливим елементом забезпечення правосуддя в умовах кризової ситуації. Протягом останніх років, особливо з початку збройного конфлікту у 2014 р. та подальшого повномасштабного вторгнення у 2022 р., адміністративні суди зіткнулися з численними викликами, що вплинули на їхню функціональність і доступність.

Незважаючи на зростаючі труднощі, включаючи обмеження фінансування та необхідність адаптації до змін у складі учасників процесу, судова система України продовжує виконувати свої обов'язки,

¹ Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17> (дата звернення: 18.02.2025).

² Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного демографічного реєстру та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації : постанова Кабінету Міністрів України від 18.10.2017 № 784 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2017-п> (дата звернення: 18.02.2025).

дотримуючись принципу верховенства права. Це особливо важливо в умовах активних бойових дій, коли питання доступу до правосуддя стає критично важливим. Конституція України та відповідні закони забезпечують неприпустимість обмеження доступу до правосуддя, навіть під час воєнного стану.

Але наявні правові норми не повністю враховують специфіку викликів, що виникають у період війни, що вимагає вдосконалення законодавства для ефективного забезпечення процесуальних прав учасників судочинства. Прийняття відповідних змін дозволить судовій системі більш гнучко реагувати на обставини, з якими стикаються сторони, особливо у випадках, коли їхня участь у процесі стає неможливою через об'єктивні обставини, пов'язані з війною.

Таким чином, адміністративне судочинство під час воєнного стану не тільки потребує збереження основних правових принципів, але й реального адаптування до нових умов, аби забезпечити справедливість, доступність та ефективність правосуддя для всіх громадян України. Воно стане запорукою не лише захисту інтересів фізичних та юридичних осіб, але й зміцнення довіри до судової системи у складний для країни час.

Список бібліографічних посилань: 1. Гуйван П. Д. Право на справедливий суд: сутність та темпоральні виміри за міжнародними стандартами : монографія. Харків : Право, 2019. 584 с. 2. Коліушко І. Б., Куйбіда Р. О. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України. Київ : Факт, 2003. 536 с. 3. Шкуропацький О. І., Шкуропацька М. О., Артюшенко О. В. Зупинення провадження у справі в адміністративному судочинстві в умовах запровадження режиму воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 75, ч. 1. С. 311–318. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.1.51>. 4. Привиденцев О. Г. Особливості здійснення адміністративного судочинства в умовах воєнного стану. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 1 (42). С. 54–57. DOI: [https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i1\(42\).992](https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i1(42).992). 5. Мішук І. В., Киричук Б. С. Особливості здійснення адміністративного судочинства в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 1. С. 201–205. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.1.35>. 6. Завидняк А. В. Доступ до адміністративного правосуддя в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 218–222. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.41>. 7. Бойко В. Б. Стан здійснення адміністративного судочинства України в сучасних умовах. *Грааль науки*. 2023. № 26. С. 128–130. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.14.04.2023.023>. 8. Решота В. Проблеми визначення основних понять у сфері здійснення правосуддя. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2016. Вип. 62. С. 119–127. 9. Олексій У. О. Адміністративне судочинство під час військового стану // *Європейський вибір*

України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 черв. 2022 р.) : у 2 т. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Гельветика, 2022. Т. 2. С. 108–110. **10**. Росул О. М., Дідик Н. О., Петрик В. В. Сучасні виклики правосуддю в умовах глобалізації та війни в Україні. *Грааль науки*. 2022. № 17. С. 130–134. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.22.07.2022.020>.

Надійшла до редколегії 01.03.2025

Прийнята до опублікування 19.04.2025

Kolesnikova M. V., Vavilo D. O. Activities of Administrative Judiciary During Marital State in Ukraine

The article examines the problem of access to justice in Ukraine under the conditions of martial law that has been ongoing since 2014, in particular after the start of a full-scale invasion of the Russian Federation in 2022. Emphasis is placed on the need to ensure the functioning of the judicial system even in conditions of active hostilities, because according to Article 124 of the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine “On the Legal Regime of Martial Law”, courts are obliged to continue their activities and cannot limit their powers. This issue has become particularly relevant due to the escalation of the conflict and the growing challenges facing the administrative courts, which must ensure access to justice despite logistical and organizational difficulties. The study notes that even in extraordinary legal regimes, according to the recommendations of the Venice Commission, the judicial system must adhere to the principles of a fair trial. The article also analyzes the main problems faced by the administrative judiciary under martial law, in particular, the lack of funding, difficulties in organizing the work of the courts, the movement of participants in the process, and the need to change territorial jurisdiction. On the basis of the conducted analysis, the goals and tasks of the study, as well as proposals for improving administrative proceedings, are formulated. The importance of legislative changes that would allow courts to stop proceedings in cases when the participants cannot be present due to the circumstances of the war, as well as the need to ensure the rights and freedoms of citizens who find themselves in hostilities, is emphasized. The article emphasizes that administrative justice under martial law needs greater flexibility and adaptability to effectively resolve legal issues arising in this critical period. Thus, the study contributes to the study of the impact of the war on the legal system of Ukraine and emphasizes the need to preserve justice in constantly changing conditions.

Keywords: administrative proceedings, martial law, access to justice, procedural rights, investigation.

